

Aprés escorcollava 'l negre abisme;
 seguía 'l resplandor
 que dexa en les edats lo Cristianisme
 com una estela d' or

Mirava 'ls serafins de cara á cara,
 lo sol de fit á fit;
 los diamants contava de la tiara
 de l' estelada nit.

Sentí en los cels angèlica armonía
 y allí axecava 'l vol;
 mes, ¡ay! mes ¡ay! ¡oh dolça pátria mía
 tu veyas pondre 'l sol!

Mar Atlántich, 1875

LOS VIGATANS

(4 Agost 1705)

Los butiflers diu que arriban,
 mes axís Deu nos ajud
 com de sencer á Montanya
 no n' hi entrarà pas un.

Que 'ls vigatans van á rébrels
 y si ells no 'n fan un esbull
 á no ser una ventada
 no l' en farà pas ningú.

Tots son micalets d' ofici,
 quiscun val per set ó vuyt,
 fora un de gran que 'ls comanda
 que val per tots y quiscun.

Es en Puig de Perafita,
ja 'l teniu per conegut,
si per cas no 'l conexíau
ja 'l conexeréu avuy.

N' ha feta alçar la campana
tantost la nova ha sabut,
encara 'l coure no s' alça
que ell es rotllat de trabuchs.

Tota la gent surt de casa,
la ciutat sembla que bull;
axí 's mouen les abelles
si 's tira una pedra al rusch.

Qui segador es d' ofici
se posa la falç al puny;
si ací 'l blat verdeja encara
per avall n' hi há de madur.

Lo ferrer d'exa l' anclusa,
lo sastre d'exa 'l vellut
y 'l mánec de les arpelles
de màns del pagés s' esmuny.

Qui no troba armã de ferro
arma de fusta se 'n dú,
y qui axò no té per dúrsen
ab les mans plegades surt.

Que com d' eynes ray, si 'n volen
donarãsen lo d' Anjou
de bon grat ò bé per forsa,
no cal pas dúrsen de llurs.

Los qui d' axò no 's refian
se refian de sos punys;
valen més los punys d' un hèroe
que no pas un sabre mus.

Aplegats que 'n té á la plaça
uns quants dels més rabaçuts,
cap á fora se 'ls ne mena
sens esperar lo rebuig.

No 'ls atía, nó, á la brega
per més que la sanch li bull;
no 'n d'exa, nó, cap enrera
per més que 'l seu poltro brunz.

Té por de que si 'ls atía
será 'l derrer en los truchs,
y al arribar, per son sabre
de viu no 'n restará un.

Tots glatexen de quimera,
tots volen morir avuy;
però de carn enemiga
cap vol morir en dejú.

Lo que 'ls sab greu es que s' hajan
d' anar á batre tan lluny,
però per més lluny que sia
dalexen per båtres pú.

Desde Vich al Coll de Malla
apar que 'l vent se 'ls ne dú,
del de Malla al del Congost
ni 'ls poden seguir los ulls.

Abans de dexar la serra,
de Granollers part d' amunt,
lo capitá los atura
veyent que corren á ulls cluchs.

Se posan entre verdices
hont poden fer de les llurs
y allá mentres que s' esperan,
desesperantse d' enuig,

lo ganivet un esmola
en lo canó d' un trabuch
que l' altre á grapades umple
de bales y de reblum.

Qui té fusell, lo carrega;
qui ja l' en té 'l posa á punt
al camí-ral encarantlo
per aspilleres de bruchs.

Mentrestant de pressa pujan
sos enemichs cap amunt,
ab los sabres á les veynes,
ab los pedrenyals en buyt.

Que per quatre montanyesos
que pensan batre ab un buf,
dur pedrenyals ò no durne
si fa no fa tot es hú.

Dos ò tres ne carregaren
solament per ferlos llum
quan ab plom lo sou los paguen
de capitosses del bruyt.

Ja que per ells á 'n Velasco
no 'l creu gayre bé ningú,
y se li té tant respecte
com si fos virrey de fust.

Tot enfilant la collada
n' escatexen molt de punt,
als malcontents de montanya
com farán estar segurs,

si anant á mata-degolla
ò fentne un penjoy al mur
ò passant per les baquetes
als que fan més lo toçut.

Escatint dels montanyesos
allá 'ls veuhén, tu per tu;
encara no se 'n adonan
que se 'ls troban al damunt.

Primer Deu vos guard que reben
es enviat ab trabuchs;
los que tant enrahonavan
ja mastegan ferro erú.

Los rochs cauen á ruxades
lo més petit com lo puny,
quí 'ls veu voleyar ja tomba,
quí gemega ja ha rebut.

Tots quedan frets com de pedra
talment cor-gelats del sust,
mes en Moixó que 'ls comanda
los fá un crit ab gran ragull:

—¿Y us encantau?... més valdria
que 'l torrent se us n' hagués duyt!...
¡Avant! sinó com los altres
sabrèu quina espasa duch!—

Mentres diu exes paraules
los seus carregan l' obús,
mes la metralla que hi fican
al seu front mateix l' escup.

Que ans d' apuntarhi la metxa
de cara ab ells ha sigut,
girat pe 'ls de Vich que hi saltan
per xafarlos com un trull.

¡Lo llamp que del cel devalla
may caygué tan de descuyt,
lo llamp que corseca 'ls arbres
no 'ls fereix tan quimerut!

¡Ab quina febra s' hi tiran!
¡La destralaça com gruny!
avesada á estendre roures
¡com bocineja 'ls sauchs!

Si algú gosa traure l' eyna
veu voleyar eyna y puny,
qui no esquitlla á corre-cuyta
ni té temps de dir Jesús.

En Martí, de por de rebre,
se gira y encara fuig,
camí-ral avall com l' aygua
si pujava com lo fum.

A rues altres ne fugen
com de la creu Belcebub,
però molts que fugirían
en terra jauen difunts.

En Moixó que vol fer tornes
cau á les grapes d' en Puig,
sinó arronsa les espatlles
á colps de sabres lo cus.

Mes puix s' es portat com hèroe,
no 'l vol lligar llarch ni curt,
sols li diu exes paraules
al donarli 'l salv-conduyt:

—Tórnaten ja á Barcelona,
jamay n' haguesses vingut,
mes digas á qui t' envía
lo que ara 't diré nú y crú:

Eix Coll pe 'ls Felips de França
es com lo Coll de Portús,
quí hi posa lo peu l' hi dexa,
quí s' hi fica no se 'n surt.—

Y trist en Moixó se 'n torna
per hont vingué ara tot just,
caminant ab dobles trabes
de la vergonya y del sust.

Desde Vich á Barcelona
veu los pobles en rebull;
les paraules que s' hi senten
son de—Visca l' Arxiduch.

Visca en Carles terç lo d' Austria,
muyra en Felip lo d' Anjou.—
Lo crit que s' alça en Ausona
per tot Espanya retruny.

Riudeperes, 1867

CATALUNYA A L' ANY VUYT

Dalt al bell cim del Pirineu un día
son vol parava l' áliga francesa,
y girant al entorn l' ullada encesa
vegé 'l lleó d' Espanya que dormía;

—Ara es hora,—cridá,—l' Espanya es mia;
y afalconantla ab pèrfida escomesa,
de sa corona y d' ella y tot feu presa
que de ferro ab ses urpes estrenyía.

Lo ferreny catalá que estava alerta
sa mare pátria al contemplar cativa
exclamá, al coll posantse lo trabuch:

—Mentre 'l lleó d' Espanya se desperta
jo alçante 'l somatent, áliga altiva,
vaig á esperarte en los turons del Bruch.—

LA BATALLA DE LEPANT

(7 Octubre 1571)

Cantemus Domino

A arrancar la Creu d' Europa
venen quatrecentes nau;
si avuy no escorna la Lluna
¿què 'n vol fer Deu de sos llamps?
Mellors llamps li sou vosaltres,
¡naus d' Espanya sempre avant!
al toparse Europa y Asia,
una ò altra al fons del mar.
Quant s' oviran á deu lleugues,
ja 's voldrian á deu palms
y ab canons de vint y quatre
s' han tramès ronch Deu-vos-guard.
¡Au! David de nostra terra,
trenca 'l front á Goliat,

PATRIA

97

rómpli, rómpli front y braços,
ò son moros terra y mars.
La lluna minva que minva
veyent la Creu á Llevant,
la Creu que du en Joan d' Austria,
tot corrent de nau en nau.
—¡Válgans Deu,— crida,— á les armes,
que 'ls abismes tenen fam!
Soterrèm la Mitja-lluna
dins les aygues de Lepant.—
—!Soterrèmli,— tots responen,—
mes per fossa un mar de sañch.—
Quan desbote 'l trò de guerra
n' ha de corre un desvasall,
que 'ls trabuchs ja aguaytan moros,
los canons moros y naus
y si 'l llop marí sedeja,
negres corbs demanan carn.

Com lleons al escomètres
prou la invoca l' Austriach
la Reyna de les batalles
¡espanyols, agenolláus!
Mentre á terra s' agenollan
son absolts de sos pecats:
junt ab lo nom de Maria

gran descárrega ha tronat.
 Tremoláu, banderes mores,
 que ab los trons venen los llamps,
 cada punt cent canonades,
 cada bala un esvoranch;
 lo que esquexe la metralla
 colps de sabre ho cusirán;
 colps á dreta, colps á esquerra;
 llenyaters, destralejáu.
 Encesa al mitg la batalla
 Mahomet les va enrotllant,
 Barbarigo se 'n adona,
 ja ab son estol s' hi rebat:
 —Seguèmlos,—diu,—l' avantatge
 sinó son encorralats.—
 A quiscuna falconada,
 dels canons á cada bram,
 dos ò tres arbres á terra,
 set ò vuyt moros á mar.
 Los d' Ucalí á l' altra banda
 nos les ventan á tot tall;
 primera nau que ensopegan
 foch y flama hi van entrant;
 sinó arriba 'l de Cardona
 Malta y tot cabuça al mar.
 ¡Coratge, Doria, coratge,
 que ab tu lluytan catalans!

y si anava de recules,
 ja envestia com un llamp.
 Válgans Sant Jordi y la Verge,
 la Verge de Montserrat.
 Quant Alí ho veu, de quimera
 li cruxen dents y caxals:
 —¡Au! aquí turchs, aquí egipcis,
 goços meus, á foch y á sanch,
 si la Creu es una espasa,
 la Mitja-lluna un alfanch!—
 Y aborda á mata-degolla
 la Capitana real.
 Mes—¡A ells!—lleons de Espanya
 qui us atia es Don Joan;
 y les dues s' abrahamon,
 com dos mònstres infernals,
 escupintse fum y flames
 per cent boques de volcá.
 Proa ab proa se garfexen,
 bales venen, bales van,
 se topan fletxes y llances,
 cimitarres y destrals,
 cauhen colps com calamarsa,
 ferro y plom á raig á raig:
 quants arriscan l' abordatge
 tants ne rodan daltabaix,
 mes ¡avant! si ells son de ferro,

també hi poden colps de mall,
 que ab Requesens rebatentshi,
 llamp de Deu, los catalans,
 arreu trinxan com canyiços
 les cimitarres y alfanchs.
 Si axams de turchs arrestellan,
 ne surten altres axams,
 mes ells fermes, sega que sega
 de la mort brandan la falç.
 ¡Válgans Sant Jordi y la Verge
 la Verge de Montserrat!
 A capbuçons ab los moros
 s' enfonzan molts cristians,
 á remolins aygua en dintre
 barretines y turbants.
 Quant Ali cau mort en terra
 mil cadavres li fan jaç,
 sa bandera per mortalla
 tiráulo de cap á mar,
 que al bell cim del arbre mestre
 ja la Creu va llampegant,

De batalla com aquesta
 may lo món n' ha vista cap,
 que al gran Turch de Moreria
 sols queden ulls per plorar.

Trenta mil cadavres dexa,
 ¡quina festa 'ls pexos fan!
 de feresa 'l sol s' acluca
 quan los veu en mar de sanch;
 si un Josué 'l parás una hora
 ¡malviatge si 'n fuig cap!
 Quatrecentes naus vingueren,
 quaranta ab feynes se 'n van,
 y encara al cap de la costa
 se 'n hi estellan la meytat;
 trenta cinch se 'n enfonzaren,
 trenta cinch ne van cremant,
 si encenalls d' infern hi calen
 cremen fulls del Alcorá,
 per fer llum á les doscentes
 hont ja hi cantan cristians.
 Respon alegre 'l Sant Pare
 quan los sent de Roma estant:
 —Enterradors del Profeta,
 mariners, cantáu, cantáu,
 junt ab l' arbre de sa raça
 foch del cel l' ha corsecat.—

Catalunya, Catalunya,
 prou te 'n pots ben alabar,
 que al Rey moro de l' armada

un teu fill li llevá 'l cap;
 per çò sa llántia de plata
 n' es promesa á Montserrat,
 la gran llántia del Rey moro
 que may l' han vista cremar;
 y per çò tens, Barcelona,
 lo Sant Cristo de Lepant.
 Mahoma, diu, que dormía,
 sòn de mort haurá agafat,
 puix de nau de sos pirates
 ja may més n' hem vista cap.
 La cadena que 'ns posavan
 ells l' haurán d' arrocegar;
 que si 's pòn la Mitja-lluna
 lo sol de la Creu ja es alt.

Vinyoles d' Oris, 1873

LO TER Y LO PRESER

Lo Ter y lo Freser una aspra serra
 tingueren per breçol,
 bessons que vegé náxer de la terra
 la llum del mateix sol.

—Si vinguesses ab mí, còm jugaríam,—
 digué lo riu Freser á son germá,—
 ab les perles y flors que trobaríam
 tot rossolant del Pirineu al plá.

—Si anam plegats, no 'n trobarèm pas gayres,—
 respon l' altre dels rius,—
 anèm cadahú per ell, com noys rodayres
 que van á cercar nius.—

Y afegeix, refiat de sa llestesa,
Lo Freser:—Qui á Ripoll arribe abans
pendrà al altre lo mon y la riquesa;
axó també s' estila entre 'ls humans.—

Quiscun per son vessant los dos partexen,
saltant com dos cabrits
que al sortir de la pleta s' esbargexen
pe'ls ginestars florits.

Llarguíssima pe'l Ter es la baxada
però per devallar un riu es llest;
troba en cada baxant una marrada,
mes si plau lo camí, s' acaba prest.

Per la Balma passant de les Donzelles,
no escolta 'l eántich dolç
ab que responen les alòjes belles
als torts y rossinyols.

Les fades eran d' exa vall mestresses,
tant sols d' elles y d' ells s' ohía 'l cant;
encara no hi cantavan abadesses
en lo vell monestir de Sant Joan.

No hi havia á Segúries temple encara,
ni á Camprodon castells;
rés hi vivia de lo que hi viu ara
sinó les flors y aucells.

Mes lo Ter devallava, devallava,
no estava pas per toyes ni cançons.
tot cant en son murmuri s' ofegava,
tota flor se marcía á sos petons.

A l' altra banda de la serra brolla,
com peresós corcer
que entre les herbes sa carrera amolla,
l' ajogaçat Freser.

Dels cims de Finestrelles congestosos
s' atura á recullir lo fret suhor,
les cristallines fonts y rius lletosos,
argent que 'l sol d' estiu barreja ab or.

En una sola garba los enfexa
trenant son curs ab ells,
per més enllá á cascades la madexa
desfer de sos cabells.

Anguileja, s' estimba, corre y salta
jugant ab lo palet rodoladíç;
rellisca com lo plor per una galta
márgens avall, com per un cingle llis.

Se cansa y en l' ombrívola verneda
s' atura á reposar;
ó llarga estona enamorat se queda
les flors á festejar.

Ab les pastores de la Vall de Ribas
s' atura, á ferlos de polit mirall;
de breçol á les fades que catives
té en ses presons de marbre y de cristall.

Y sempre baxa ab gran murmuri y fressa,
mes troba ja á Ripoll
lo Ter que hi devallá gastant més pressa,
més pressa y menys soroll.

Prenent son nom, feuli present de sa ona,
que rodolá ab les seves cap á Vich,
de Vich cap á les selves de Girona
al plá de Rosas tant placent com rich.

Quan hagué vist d' Ausona les bosquíries,
les flors de Sant Daniel,
la mar que en perles torna avuy, á Ampúries,
les llágrimes del cel;

digué:—Si jo hagués vist exes vorades
quan ahí devallava d' Ull de Ter,
s' hi haurían adormides mes onades,
y eix riu s' hauría anomenat Freser.—